

Erihoolekandeteenused täiskasvanud psüühilise erivajadusega inimestele

Sotsiaalministeeriumi analüüsi- ja statistika osakond

Erihoolekandeteenused on mõeldud täisealistele inimestele, kes vajavad oma vaimse tervise olukorra tõttu igapäevaelus juhendamist, nõustamist, kõrvalabi ja järelevalvet vastava eriala spetsialistilt, v. a ainult dementsuse diagnoosiga vanaduspensioniealised inimesed. Erihoolekandeteenuste õigustatud isikud ja erihoolekandeteenuste esitatavad nõuded on kehtestatud sotsiaalhoolekande seadusega.¹

Alates 1. jaanuarist 2019 osutatakse järgmisi, valdavalt riiklikult rahastatavaid teenuseid:

- 1) igapäevaelu toetamise teenus
- 2) igapäevaelu toetamise teenus autismispektriga raske ja sügava puudega täisealistele
- 3) igapäevaelu toetamise teenus päeva- ja nädalahoiuteenusena
- 4) toetatud elamise teenus
- 5) kogukonnas elamise teenus
- 6) töötamise toetamise teenus
- 7) ööpäevaringne erihoidusteenus
- 8) ööpäevaringne erihoidusteenus inimestele, kellel on ebastabiilse remissiooniga raske, sügav või püsiva kuluga psüühikahäire
- 9) ööpäevaringne erihoidusteenus inimestele, kellel on sügav liitpuue
- 10) ööpäevaringne erihoidusteenus äärmislikult kahjustava käitumisega autismispektrihäirega inimestele
- 11) ööpäevaringne erihoidusteenus kohtumäärusega teenusele paigutatud inimestele.

Kokku osutati erihoolekandeteenuseid sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika andmetel 2017. aasta lõpus 5530 inimesele. Teenusekasutajate arv on võrreldes 2013. aastaga kasvanud u 10% võrra, sh toimus väike langus (1%) 2016. ja 2017. aasta võrdluses. Suurim kasv on käsitletaval perioodil toimunud Hiiu, Tartu ja Ida-Viru maakonnas (vastavalt 67%, 57% ja 43%), teenuse saajate arv on enim langenud Jõgeva ja Põlva maakonnas (vastavalt 28% ja 22%). Maakondade võrdluses toimunud muudatused on suuresti tingitud poliitikasuunistest, mille kohaselt suured (rohkem kui 30 kohalised) ööpäevaringsed teenusekohad reorganiseeritakse ja soetatakse eluruume inimestele kogukonnas elamiseks ning toetatud elamise teenuse osutamiseks. Selline lähenemine võimaldab vähendada suurtes üksustes osutatavate ööpäevaringsete erihoidusteenuste kohtade arvu ja suurendada väiksemates teenuseüksustes kogukonnapõhiselt pakutavate teenuste kohtade arvu. Sel viisil saab pakkuda erihoolekandeteenuseid saavatele inimestele enam kodus keskkonnas toimetulekut ja kogukonnas elamise võimalusi toetavaid teenuseid.²

¹ Vaata täpsemalt: www.riigiteataja.ee/akt/129062017007?leiaKehtiv

² Heaolu arengukava 2016–2023. Kättesaadav: [/www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023](http://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023)

Tabel 1. Erihoolekandeteenuse saajate arv maakonniti, 2013–2017 (aasta lõpus)

Maakond	2013	2014	2015	2016	2017
Kokku	5 036	5443	5 573	5 596	5 530
Tallinn	701	747	762	816	815
Harju (Tallinnata)	420	436	425	394	406
Hiiu	33	38	47	55	55
Ida-Viru	329	369	372	399	472
Jõgeva	446	460	455	378	322
Järva	240	248	256	251	265
Lääne	311	313	322	270	264
Lääne-Viru	239	248	253	254	257
Põlva	285	268	270	261	223
Pärnu	269	286	297	321	304
Rapla	65	63	58	64	73
Saare	451	462	475	465	440
Tartu	350	458	479	554	548
Valga	341	402	426	418	395
Viljandi	400	474	484	496	488
Võru	156	171	192	200	203

Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika

Erihoolekandeteenused jagatakse toetavateks (2017. aastal igapäeva elu toetamine, toetatud elamine, töötamise toetamine ja kogukonnas elamine³) ning ööpäevaringseteks teenusteks (2017. aastal ööpäevaringne erihooldus ja ööpäevaringsed teenused ebastabiilse remissiooniga raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäirega isikutele, sügava liitpuudega isikutele ja kohtumäärusega teenusele paigutatud isikutele).

Toetavate teenuste kasutajate arv kasvas perioodil 2013–2017 keskmiselt umbes 330 võrra aastas, aastate 2016 ja 2017 võrdluses kõige vähem, 54 võrra. Enim kasvas igapäeva elu toetamise teenuse saajate arv: perioodil 2013–2017 lisandus aastas keskmiselt u 110 kasutajat, ainult aastate 2016 ja 2017 võrdluses toimus vastupidine muutus: kasutajate hulk vähenes 94 inimese võrra. Töötamise toetamise teenuse kohtade arv kasvas samal perioodil keskmiselt 80 võrra, toetatud elamise teenuse kohtade arv keskmiselt 73 võrra (sh 2016. ja 2017. aasta võrdluses vähenes 28 võrra) ning kogukonnas elamise teenuse kohtade arv keskmiselt 64 võrra aastas (suurim kasv oli 2016. ja 2017. aasta võrdluses, mil lisandus 155 teenuse kasutajat).

Ööpäevaringsete teenuse saajate koguarv kahanes perioodil 2013–2017 keskmiselt 35 võrra aastas, sh enim langes 2016. ja 2017. aasta võrdluses, 196 võrra. Kõige enam

³ Kogukonnas elamise teenuse puhul on tegemist ööpäevaringse toetava teenusega. Seetõttu kajastatakse kogukonnas elamise teenust antud statistilistes kokkuvõtetes (erinevates tabelites) toetavate teenuste all.

vähenes perioodil 2013–2017 ööpäevaringse erihooldusteenuse kohtade arv (keskmiselt 57 koha võrra aastas), kuid võrreldes aastaid 2016 ja 2017, vähenes sama teenuse kasutajate arv 193 võrra. Teenuskohtade arvu vähenemine on seotud eelpool kirjeldatud poliitikasuunistega.

Tabel 2. Erihoolekandeteenuste kasutajate arv teenuse liigiti, 2013–2017 (aasta lõpus)

	2013	2014	2015	2016	2017
Toetavad¹ teenuskohad kokku	3 035	3 447	3873	4 290	4 344
Sh igapäeaelu toetamine	1 864	2 137	2273	2 402	2 308
Toetatud elamine	573	646	758	893	865
Elamine kogukonnas	137	147	159	237	392
Töötamise toetamine	461	517	683	758	779
Ööpäevaringsed teenuskohad kokku	2 643	2 806	2840	2 699	2 503
Ööpäevaringne erihooldusteenus	2 161	2 257	2255	2 125	1 932
Ööpäevaringne erihooldusteenus ebastabiilse remissiooniga raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäirega isikutele	71	89	100	100	100
Ööpäevaringne erihooldusteenus sügava liitpuudega isikutele	283	346	368	364	369
Ööpäevaringne erihooldusteenus kohtumäärusega teenusele paigutatud isikutele	128	114	117	110	102
Kokku	5 678	6 253	6713	6 989	6 847

¹ - Toetavate teenuste puhul ei saa teenuskohtade arvu võrdsustada teenust saavate isikute arvuga, kuna isikud võivad saada mitut toetavat teenust korraga ja olla seega tabelis ülekaetusega. Näiteks võib isik viibida korraga nii igapäeaelu toetamise teenusel kui ka töötamise toetamise teenusel.

Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika

Erihoolekandeteenuseid osutab võrreldes 2013. aastaga 59 asutust rohkem. Peamine kasv on toimunud perioodil 2015–2017 ja seda peamiselt AS Hoolekandeteenuste toimlate loomise arvelt. Kokku oli 2017. aastal erihoolekandeteenust osutavaid asutusi 163 (siin sees on ka need asutused, kes osutavad teenust ühe ja sama juriidilise isikuna mitmes maakonnas). Maakondadest oli enim erihoolekandeteenuste osutajaid käsitletud perioodil Harjumaal (koos Tallinnaga 16–27 asutust), Pärnumaal (14–18 asutust) ja Ida-Virumaal (10–18 asutust).

Ööpäevaringseid erihooldusteenuseid osutavate asutuste arv kasvas võrreldes 2013. aastaga 6 võrra. Perioodil 2013–2017 osutas ööpäevaringseid teenuseid 39–46 asutust. Kõige rohkem oli 2017. aastal ööpäevaringsete erihooldusteenuste osutajaid Valgamaal ning Ida-Virumaal (mõlemas 6 asutust).

Tabel 3. Erihoolekandeteenust osutavad asutused, 2013–2017 (aasta lõpus)

Maakond	2013		2014		2015		2016		2017	
	kokku	sh ööpäeva-ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva-ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva-ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva-ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	kokku	sh ööpäeva-ringse hooldamise teenuseid osutavad asutused
Kokku	104	39	119	41	127	46	145	46	163	45
Tallinn	6	1	9	1	10	1	10	1	13	-
Harju (Tallinnata)	10	4	13	4	12	4	13	4	14	4
Hiiu	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-
Ida-Viru	10	4	12	4	13	6	16	6	18	6
Jõgeva	6	1	7	1	7	1	8	1	9	1
Järva	6	2	8	2	7	2	7	2	9	2
Lääne	6	4	6	4	6	4	7	4	10	4
Lääne-Viru	6	2	5	2	7	3	10	3	12	3
Põlva	5	3	5	3	5	3	6	3	5	2
Pärnu	14	4	14	4	15	5	18	5	18	5
Rapla	4	1	3	1	3	-	3	-	4	-
Saare	5	1	5	1	6	1	6	1	7	1
Tartu	6	2	8	2	10	4	14	4	15	4
Valga	7	5	9	6	9	6	9	6	9	6
Viljandi	8	4	8	4	10	4	11	4	13	5
Võru	3	1	4	2	5	2	5	2	5	2

Allikas: Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika